

Wyrok z dnia 15 marca 2012 r.

II UK 160/11

Wniosek o wznowienie postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych (art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) nie może opierać się na okolicznościach istniejących przed wydaniem decyzji i znanych organowi rentowemu przed przyznaniem świadczenia wyrokiem sądu pierwszej instancji, od którego organ rentowy nie wniósł apelacji.

Przewodniczący SSN Romualda Spyt, Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 marca 2012 r. sprawy z wniosku Mariana B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. o wznowienie postępowania, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 grudnia 2010 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2010 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 lipca 2010 r. oddalającego skargę organu rentowego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r., którym Sąd ten zmienił decyzje organu rentowego z dnia 31 maja i z dnia 29 czerwca 2007 r. odmawiające wnioskodawcy Marianowi B. prawa do emerytury w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 9 maja 2007 r. W wymienionych decyzjach organ rentowy odmówił wnioskodawcy

prawa do emerytury, ponieważ nie wykazał on 20 lat okresów składkowych i nie-składkowych, ale - wedle tego organu - jedynie 12 lat, 4 miesiące i 7 dni. Prawomocnym wyrokiem z dnia 26 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy zmienił te decyzje i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 9 maja 2008 r., po ustaleniu, że ubezpieczony legitymuje się wymaganym ponad 20-letnim stażem podlegania ubezpieczeniu społecznemu.

W skardze o wznowienie postępowania zakończzonego tym prawomocnym wyrokiem organ rentowy twierdził, że Sąd przyznając wnioskodawcy prawo do emerytury ustalił i zaliczył „podwójnie” ten sam okres ubezpieczenia, który był wcześniej uwzględniony przez organ rentowy, a z ponownej analizy okresów składkowych i nie-składkowych wynika, że wynoszą one łącznie 18 lat 11 miesięcy i 29 dni, a tym samym nie upoważniały do przyznania wnioskodawcy emerytury.

Postanowieniem z dnia 15 września 2009 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę o wznowienie postępowania. Po rozpoznaniu zażalenia organu rentowego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 8 lutego 2010 r. uchylił to postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, oceniając, że wniosek organu rentowego podlegał rozpoznaniu na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i „w razie braku przesłanek do jego uwzględnienia powinien ulec oddaleniu a nie odrzuceniu”. W konsekwencji Sąd Okręgowy oddalił skargę organu rentowego wyrokiem z dnia 8 lipca 2010 r., argumentując, że w sprawie nie zachodziły okoliczności wymienione w art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o emeryturach i rentach), ponieważ ustalając staż ubezpieczeniowy wnioskodawcy organ rentowy prowadził własne postępowanie, brał udział w postępowaniu sądowym, a zatem we wniosku o wznowienie postępowania na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach organ ten nie ujawnił żadnej nowej okoliczności mającej wpływ na wynik sprawy.

Po rozpoznaniu apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, w przypadku kiedy prawo do świadczenia ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, a które mają wpływ na prawo do świadczenia, występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje. W

rozpoznawanej sprawie taką okolicznością istniejącą w chwili wydania decyzji miał być brak stażu ubezpieczeniowego wymaganego w art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tymczasem organ rentowy nie wykazał istnienia takiej ustawowej przesłanki wznowienia postępowania, ponieważ nie ujawnił po uprawomocnieniu się decyzji emerytalnej żadnej okoliczności dotyczącej stażu pracy, która istniałaby w chwili jej wydawania, a nie była znana temu organowi. Potencjalnie błędne wyliczenie okresów składkowych i nieskładkowych powinno być korygowane zwykłym środkiem zaskarżenia w toku instancji jakim jest apelacja, tym bardziej że na wniosek organu rentowego doręczono mu odpis wyroku z uzasadnieniem. Sąd Apelacyjny podkreślił, że skarga o wznowienie postępowania nie jest i nie może być kolejnym środkiem, za pomocą którego strona domaga się oceny prawomocnego orzeczenia sądu niższej instancji. Z tych względów Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego jako nieuzasadnioną.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 114 ust. 2 pkt 2 w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że nie istnieją podstawy do wznowienia postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 26 listopada 2008 r. W skardze zarzucono też naruszenie prawa procesowego, „przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w szczególności art. 233 k.p.c. mające istotny wpływ na tok postępowania w niniejszej sprawie poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodów wyrażające się uznaniem, iż strona pozwana nie wykazała dowodów czy też nie wskazywała na istnienie ustawowych przesłanek dających podstawę do wznowienia postępowania w trybie przepisów ustawy o emeryturach i rentach”.

O przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wniósł na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. „wobec faktu, iż zostały spełnione wszystkie warunki do wznowienia postępowania przewidziane w art. 114 ust 2 i 1 wskazanej wyżej ustawy emerytalnej”.

Powołując orzecznictwo Sądu Najwyższego, w szczególności uchwałę w składzie siedmiu sędziów z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03, skarżący twierdził, że ujawnienie okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, które istniały przed wydaniem decyzji przyznającej świadczenia, zawsze uprawnia do wszczęcia postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nie muszą to być okoliczności, na

które osoba ubiegająca się o świadczenia lub organ rentowy nie mogły powołać się w poprzednim postępowaniu, lecz takie, które powinny być znane przy dołożeniu minimum staranności, ale na skutek błędu lub przeoczenia nie zostały uwzględnione w poprzednim postępowaniu, a powodujące pominięcie ustalenia istnienia jednego z warunków uprawniających do świadczeń. Przesłanki ponownego rozpoznania sprawy zachodzą zatem w każdym wypadku ujawnienia okoliczności wskazujących na brak prawa do świadczeń, a zatem nie chodzi o nowe, wcześniej nieznane okoliczności, gdyż takiej przesłanki ponownego ustalenia prawa art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach nie przewiduje. Wszczęcie postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń, o którym mowa w art. 114 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, następuje wedle przesłanek wymienionych w tym przepisie, a nie na podstawie okoliczności przewidzianych w art. 403 § 2 k.p.c. Dlatego wystarczające jest przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie takich okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, z których wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje, niezależnie od tego, czy organ rentowy mógł się na nie powołać w poprzednim postępowaniu.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i uwzględnienie apelacji przez wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r. i w efekcie oddalenie odwołania wnioskodawcy, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, a także o wstrzymanie wykonania wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r. na czas trwania postępowania kasacyjnego, o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym jak i w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji według norm przepisanych oraz o „skierowanie skargi na rozprawę”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została sporządzona wadliwie, ponieważ została oparta na zarzutach naruszenia wskazanych w niej podstaw, których Sąd Najwyższy nie mógł zweryfikować bez możliwości skontrolowania twierdzenia skarżącego, że to organ rentowy „wskazał prawidłowo wyliczony okres ubezpieczenia wnioskodawcy, który zgodnie z aktami emerytalnymi wynosił 18 lat 11 miesięcy i 29 dni”, a nie - tak jak

ustalił w prawomocnym wyroku Sąd Okręgowy w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r. ponad 20 lat (łącznie 21 lat, 11 miesięcy i 22 dni). Istotne było też to, że po wydaniu tego wyroku pracownik organu rentowego - specjalista Marianna W. sporządziła notatkę nazwaną „komentarzem” do wyroku z dnia 26 listopada 2008 r., w którym wskazywała, że „złożenie apelacji jest konieczne” [...]. Pomimo to organ rentowy nie zaskarżył tego wyroku, ale po jego uprawomocnieniu się przekazał go do wykonania „zgodnie z sentencją pkt 1” [...].

Także w treści wniosku skarżącego o wznowienie postępowania zakończonym wymienionym prawomocnym wyrokiem sądowym organ rentowy „zgodził się z takim stanowiskiem”, wyrażonym w tym prawomocnym wyroku, co oznaczało, że okoliczności przyznania wnioskodawcy emerytury wyżej wymienionym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r. były znane organowi rentowemu. W takich okolicznościach sprawy skarżący organ rentowy nie mógł zasadnie ani racjonalnie twierdzić, że do prawomocnie zakończonej sprawy przedłożył nowe dowody lub ujawnił okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które miały wpływ na prawo do świadczeń w rozumieniu art. 114 ust. 2 pkt 2 w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, a które mogłyby uzasadniać wznowienie postępowania, skoro w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu organ rentowy nie wskazał na istnienie przed wydaniem negatywnej decyzji emerytalnej tego typu ustawowo wymaganych nowości. Przeciwnie, takie dowody lub okoliczności nie tylko istniały przed wydaniem negatywnej decyzji emerytalnej, ale zostały zweryfikowane w prawomocnym wyroku sądowym jako uzasadniające przyznanie wnioskodawcy uprawnień emerytalnych, a tego wyroku organ rentowy nie zaskarżył apelacją i to pomimo ujawnionego przez Sąd Najwyższy wniosku pracownicy ZUS o konieczności jego zaskarżenia (wniesienia apelacji).

W takich okolicznościach sprawy skarżący organ rentowy bezzasadnie zarzucił naruszenie art. 114 ust. 2 pkt 2 w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, bowiem w istocie rzeczy w sposób, którego Sąd Najwyższy może jedynie domyślać się, skarżący kontestował znany skarżącemu stan faktyczny ustalony w prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 26 listopada 2008 r., który Sąd ten ocenił jako uzasadniający przyznanie wnioskodawcy uprawnień emerytalnych na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach. Tymczasem nawet potencjalnie błędne zastosowanie tej normy prawa materialnego do ustalonego stanu faktycznego nie stanowi podstawy do ponownego ustalenia prawa do prawomocnie przyznanego

świadczenia emerytalnego w trybie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania sądowego na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach, jeżeli Sąd Okręgowy w Legnicy w prawomocnym wyroku uznał, że art. 28 tej ustawy pozwalał przyznać wnioskodawcy prawo do emerytury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2011 r., I UK 124/11, LEX nr 1026625), natomiast autor skargi kasacyjnej nawet nie zarzucił potencjalnie wadliwego lub błędnego zastosowania tego materialnego przepisu prawa emerytalnego (art. 28 ustawy o emeryturach i rentach) w podstawach wniesionej skargi kasacyjnej. W konsekwencji Sąd Najwyższy podzielił zawarty w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pogląd, że skierowany do sądu ubezpieczeń społecznych wniosek organu rentowego o ponowne ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach nie jest i nie może być nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego wyroku sądowego przyznającego prawo do emerytury, jeżeli organ rentowy nie skorzystał z przysługujących „zwykłych” odwoławczych środków prawnych. Wszystko to prowadziło do oddalenia niemającej usprawiedliwionych podstaw skargi kasacyjnej w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c.

=====